

.....
Geldt de wetgeving ook
op school voor ieders
(digitaal) dossier?

.....
**Privacy in het
onderwijs**

.....
Annette de Koning-Meeüs en Paul van Lent
.....

In dit artikel nemen wij u mee in de wereld van de persoonsgegevens en de privacy. Hoe gaat men in het onderwijs met privacy om? Wat zegt de wetgeving? Geldt die wetgeving ook op school voor ieders (digitaal) dossier? Wij willen u meenemen in deze wetgeving en schetsen hoe er op een zorgvuldige wijze kan worden omgegaan met persoonsgegevens. Wij beperken ons tot hoe scholen om zouden moeten gaan met het verzamelen en verwerken van persoonsgegevens. Het verstrekken van gegevens die behoren tot het dossier van functionarissen die een beroepscode of beroepsgeheim hebben laten wij buiten beschouwing. Scholen worden geacht dit te bespreken met deze functionarissen.

Het aanleggen van een persoonsdossier hoeft niet per se slecht te zijn. Bij velen roept dit echter weerstand op en al helemaal als dat digitaal gebeurt. Inderdaad heeft het verleden geleerd dat al te gretig centraal vastleggen van persoonlijke gegevens vervelende gevolgen kan hebben. Tegelijk moeten we ook niet al te verkrampd reageren op de mogelijkheden die het digitale tijdperk ons biedt.

Op scholen worden o.a. persoonsgegevens van leerlingen en leraren opgenomen in een digitaal dossier en is het elektronisch dossier niet meer weg te denken. Er dient wel te worden geborgd dat met de hoogste zorgvuldigheid wordt gehandeld. Niet alles mag geregistreerd worden. Als leidraad geldt datgene wat in de wet is vastgelegd.

Gegevens van leerlingen

Een voorbeeld:

Een jongen zit in de eerste klas VMBO-TL. Op de basisschool zijn er geen leerproblemen, maar zijn gedrag heeft in de bovenbouw van de basisschool af en toe tot wat problemen geleid. Hij heeft last van boze buien en onverwachte woede-uitbarstingen. Tijdens de les, maar vooral in vrije situaties kan hij opeens brutaal reageren, andere kinderen uitschelden en soms ook slaan en schoppen. In periodes komt het gedrag een keer per maand of meer voor en dan weer een half jaar lang niet. Zijn moeder heeft veel moeite met het gedrag. Zij schaamt zich. Vader geeft de school de schuld maar hij werkt wel mee om oplossingen voor het probleem te zoeken. Dit alles is opgenomen in het leerlingendossier. Bij toelating op de school voor VO zijn afspraken gemaakt en ook die zijn vastgelegd in het leerlingendossier.

Na anderhalve maand in het voortgezet onderwijs heeft deze jongen tijdens de pauze opeens een medeleerling geslagen. Deze medeleerling is ernstig gewond aan zijn oor.

Wat gaat u ondernemen? Wat vertelt u bijvoorbeeld de ouders van de jongen die zijn medeleerling heeft geslagen, als u met hen in gesprek gaat? Wat mag u vermelden? Bekijkt u eerst het leerlingendossier? Is dit toegestaan? Wie hebben toegang tot dat dossier? Mogen leerlingen en/of ouders weigeren toestemming te geven tot inzage in het dossier?

Welke regels zijn er rondom het vastleggen en gebruiken van persoonsgegevens? De Wet Bescherming Persoonsgegevens (Wbp) heeft daarvoor algemeen geldende richtlijnen opgesteld. Daarnaast gelden het Vrijstellingsbesluit Wbp en de Archiefwet als grondslag voor het vastleggen en opslaan (zowel op papier als digitaal) van persoonsgegevens.

De Wbp geeft regels ter bescherming van de privacy van burgers. De persoonsgegevens van een ieder komen in honderden bestanden voor. Dit is geen enkel probleem wanneer organisaties goed met de gegevens omgaan. Maar de gegevens zouden ook ongewenst kunnen worden verspreid aan derden. De Wbp is ontworpen om - ter bescherming van ieders privacy - te regelen hoe organisaties moeten omgaan met persoonsgegevens. Ook scholen moeten aan een betrokkene laten weten wat zij met zijn/haar gegevens doen.

De Wbp regelt onder meer:

- Het recht op inzage en correctie. Leerlingen, ouders en werknemers kunnen een schriftelijk verzoek tot inzage doen. De school is verplicht om binnen vier weken schriftelijk antwoord te geven. Blijken de gegevens niet correct te zijn, dan moet de school de gegevens corrigeren. Dit kan zelfs inhouden dat gegevens verwijderd of afgeschermd worden. De school kan een dergelijk verzoek weigeren, wanneer dat noodzakelijk is in het belang van de vervolging van strafbare feiten of om de rechten van anderen te beschermen.

Het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) ziet toe op de naleving van de Wet.

- Het recht op informatie. Als een school persoonsgegevens wil vastleggen, gebruiken of doorsturen, is zij verplicht betrokkenen hierover te informeren. De school hoeft iemand niet te informeren als zijn/haar gegevens worden verwerkt op grond van een wettelijk voorschrift, bijvoorbeeld wanneer het gaat om vervolging van een strafbaar feit.
- Het recht op verzet. Als het verwerken van persoonsgegevens gebeurt voor marketingdoeleinden, zoals reclame op naam, kan men verzoeken om zijn/haar gegevens niet meer te gebruiken. Men wordt geacht dan aan dit verzoek te voldoen.
- Dat organisaties alleen gegevens mogen verzamelen en verwerken als daarvoor een goede reden is, of als de betrokkene zelf toestemming geeft.

Het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP) ziet toe op de naleving van de Wet. Zo moet het geheel of gedeeltelijk geautomatiseerd verwerken van persoonsgegevens in principe gemeld worden aan het CBP. Het CBP neemt die meldingen op in een openbaar register. De school voldoet hiermee aan de eis van de zorgvuldigheid.

Terug naar ons voorbeeld:

Het Zorg Advies Team gaat in een dergelijk geval meestal in overleg en bepaalt wie met de ouders in gesprek gaat. Vaak is dat de mentor. In ieder geval heeft de school recht op de informatie van de basisschool. Dit mag dus bij de ouders bekend verondersteld worden. De gegevens uit het dossier, inclusief de afspraken die vastgelegd zijn bij de toelating, vormen uitgangspunt voor het gesprek met de ouders. Samen met de feiten die verzameld zijn rondom het incident.

Het Openbaar Ministerie mag informatie over een strafbaar feit aan verzekeraars doorgeven.

De werknemer

Een voorbeeld:

Bij een onderwijsinstelling werkt een docent die vanwege zijn deskundigheid aangetrokken is uit het buitenland. Hij is een jaar in dienst en wordt ziek. Hij wil geen contact met zijn leidinggevende, maar wel met de afdeling P&O van de organisatie. Wat blijkt: deze docent heeft een conflict met zijn leidinggevende. Hij is overstuur en heeft ook lichamelijke klachten. Meer informatie wil de zieke docent niet verstrekken.

Welke acties mag de personeelsfunctionaris van de afdeling P&O ondernemen? Mag er contact zijn met de bedrijfsarts over de aard van de klachten; mag er informatie naar de leidinggevende? Wat kan en mag de leidinggevende? Kortom: aan wie mogen er gegevens verstrekt worden? En welke?

Een school mag persoonsgegevens alleen aan anderen verstrekken als deze gegevensverstrekking is gebaseerd op de Wbp. Dit om de privacy van betrokkenen te beschermen. In Wbp staan zes gronden op basis waarvan gegevensverstrekking is toegestaan.

Die zes gronden zijn:

1. Toestemming. Als uw school uw persoonsgegevens aan een andere organisatie of zelfs aan een andere persoon binnen de organisatie wil verstrekken, dient de school daarvoor uw toestemming te vragen. De toestemming geldt alleen als duidelijk is waar de toestemming voor is en wat de gevolgen zijn van het geven van toestemming.
2. Overeenkomst. De school kan uw persoonsgegevens verstrekken aan een andere organisatie, bijvoorbeeld gegevens doorzenden aan een ontvangende school als dit noodzakelijk is voor de uitvoering van een overeenkomst die u hebt of gaat sluiten met de nieuwe school.
3. Wettelijke verplichting. Soms is het nodig om persoonsgegevens te verstrekken die noodzakelijk zijn voor de uitvoering van een wettelijke plicht, bijv. de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten.

4. Vitaal belang, bijv. een dringende medische oorzaak. Als toestemming vragen niet meer mogelijk is, bijvoorbeeld omdat een leerkracht tijdens de les buiten bewustzijn is, mogen zonder diens toestemming de persoonsgegevens verstrekt worden.
5. Uitvoering publieksrechtelijke taak. De overheid mag persoonsgegevens verstrekken als dat noodzakelijk is voor de goede vervulling van haar taken. Het Openbaar Ministerie mag informatie over een strafbaar feit aan verzekeraars doorgeven.
6. Gerechtvaardigd belang. Het verstrekken van gegevens moet noodzakelijk zijn voor het gerechtvaardigd belang van een school. Dat betekent dat de school zich moet afvragen of met minder gegevens hetzelfde resultaat bereikt kan worden. Ook moet de school een privacytoets uitvoeren. Cruciaal is dat uw belang en rechten afgewogen dienen te worden tegen het belang van de school bij het verstrekken van de gegevens.

Terug naar ons voorbeeld:

De gegevens van de docent moeten juist en volledig zijn. Verder mogen ze alleen worden gebruikt voor het doel waarvoor ze verstrekt worden. De docent heeft er recht op dat zijn medische gegevens vertrouwelijk behandeld worden. Hij mag aangeven welke gegevens naar de werkgever gaan. Zo kan hij in overleg met de arts bepalen dat de globale aard van zijn klachten doorgegeven wordt, met als doel dat daarmee bepaald kan worden, wanneer de docent naar verwachting weer kan/zal gaan werken. Dit staat los van het conflict met de leidinggevende. Hierin heeft de afdeling P&O de plicht met de docent in overleg te treden hoe daarin te handelen en de docent eventuele mogelijkheden te schetsen. Ook dan mag de docent mee bepalen of en welke informatie naar de leidinggevende gaat. Het zal duidelijk zijn dat het erom gaat dat ook de docent de plicht heeft mee te werken aan een oplossing.

.....

U hoeft bij het verzoek niet te vertellen waarom u geheimhouding aanvraagt.

Soorten persoonsgegevens

1. Directe persoonsgegevens: gegevens welke duidelijk feitelijke informatie over een persoon geven, zoals iemands geboortedatum, adres of geslacht. Ook gegevens die een waardering over een bepaalde persoon inhouden, bevatten informatie over die persoon, bijvoorbeeld iemands IQ.
2. Indirecte gegevens vertellen iets over een bepaald persoon, bijvoorbeeld over zijn maatschappelijke status.
3. Bijzondere gegevens. Dit kunnen gegevens zijn over iemands ras, politieke gezindheid, godsdienst of levensovertuiging, gezondheid, seksuele leven en lidmaatschap van een vakvereniging. Ook strafrechtelijke persoonsgegevens, bijvoorbeeld over veroordelingen, zijn bijzondere gegevens. Omdat verwerking van bijzondere persoonsgegevens een grote inbreuk kan zijn op de privacy van de betrokkenen, gelden er strikte voorwaarden en strenge regels voor de verwerking. Zo mogen gegevens over iemands gezondheid in principe alleen verwerkt worden door instellingen in de gezondheidszorg.

In het geval van onderwijssituaties kan als voorbeeld genoemd worden de Verklaring Omtrent Gedrag. Voormalig staatssecretaris Dijkema heeft in het kader van het voorkomen van ontucht op scholen regels in de verklaring omtrent gedrag (VOG) aangevuld met anti-pedomaatregelen.

Geheimhouding van persoonsgegevens

Geheimhouding van persoonsgegevens kan worden aangevraagd bij de afdeling Burgerzaken van de gemeente waar u woont of waar u heeft gewoond. U hoeft bij het verzoek niet te vertellen waarom u geheimhouding aanvraagt. Uw gegevens uit de Gemeentelijke Basisadministratie voor Persoonsgegevens worden dan niet aan derden verstrekt. U kunt zowel geheimhouding van uw persoonsgegevens als van uw adresgegevens aanvragen. U kunt alleen voor uzelf en voor uw minderjarige kinderen geheimhouding aanvragen. Wel zijn er uitzonderingen op de geheimhouding van persoonsgegevens. Dit betreft verzoeken van overheidsinstellingen of andere instellingen met een publiekrechtelijke taak en van advocaten indien er een gerechtelijke procedure wordt gestart waarbij u betrokken bent.

Ook scholen dienen zich aan geheimhouding van persoonsgegevens te houden. In diverse onderwijswetten is het volgende bepaald:

De school mag gegevens verwerken ter bescherming van eigen belangen voor zover het gaat om strafbare feiten of op grond van feiten/omstandigheden die dat naar verwachting zullen worden, gepleegd jegens de school of jegens personen die bij de school in dienst zijn of aan de zorg van de school zijn toevertrouwd.

Op grond van bovenstaande mogen zowel gegevens van leerlingen als van personeelsleden vastgelegd worden in hun dossiers. Personeel en leerlingen van zestien jaar of ouder hebben recht op inzage in hun gegevens/dossier. Bij feitelijke onjuistheden staat correctierecht tot hun beschikking.

Tot slot

Komt u er niet uit met een gegevensverwerkende instantie, dan kunt u uw geschil voorleggen aan het CBP. Ook kunt u de rechter inschakelen en bij opgelopen schade om schadevergoeding vragen.

Het blijft zaak om de grootste zorgvuldigheid in acht te nemen waar het gaat om het gebruiken en verstrekken van informatie over personen. Het is dus belangrijk om ontwikkelingen op het gebied van het verkrijgen en verstrekken van gegevens nauwlettend te volgen! En om miscommunicatie te voorkomen is het altijd verstandig met betrokkenen te overleggen en aan te geven welke gegevens vastgelegd worden en met welk doel.

Annette de Koning-Meeùs is GZ Psycholoog, mediator NMI en gecertificeerd coach. **Paul van Lent** is MEd MBA. Beiden werken als adviseur Management Consultancy bij Edux Onderwijsadvies.

Literatuur

- **Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) Stb.** 2000, 302
- **Wet persoonsregistraties Stb.** 1988, 665 (tot 1 september 2001)
Eerste fase evaluatie Wet bescherming persoonsgegevens. Ministerie van Justitie 2007
<http://www.wodc.nl/onderzoeksdatabase/1382a-evaluatie-wet-bescherming-persoonsgegevens-wbp-1e-fase.aspx> .
- **Beveiliging van persoonsgegevens** / G.W. van Blarckom en J.J. Borking,, Rgk. 2001,
http://www.cbweb.nl/doc/av_23_Beveiliging.stm
- **De zieke werknemer en privacy : regels voor de verwerking van persoonsgegevens van zieke teamleden** / College bescherming persoonsgegevens, 2e herziene druk, 2008
- **Privacy: checklist voor de ondernemingsraad** / College bescherming persoonsgegevens, www.cbweb.nl
- **Informatierecht en privacybescherming in het onderwijs** / Antoinette Cluitmans-Souren. - Delft : Vereniging voor onderwijsrecht
- **Privacy op scholen en multidisciplinaire zorgteams : de 40 meest gestelde vragen over privacy en leerlingen** / Leontien Sauerwein. - Utrecht : SWP